

פקודי

לח, כא

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה עבדת הלויים ביד
איתמר בן אהרן הכהן

אלה פקודי: בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן לכסף ולזהב ולנחשת, ונמנו כל
כליו לכל עבודתו.

צריך ביאור:

א. המלים "בפרשה זו" מיותרות לכאורה.

(ואין לומר שכוונת רש"י בזה היא להבהיר שתיבת "אלה" מתיחסת גם לענין
הכתוב בהפסק כמה פסוקים (ולפי זה "בפרשה זו" היא הבהרה צדדית), כי לפי
זה הי' לו לומר תחילה את עיקר הפירוש - "אלה פקודי - מנין משקלי נדבת
המשכן כו", ולבסוף - ההבהרה הצדדית - "האמור בפרשה". ועל דרך הסדר
שכתב בתחלת תולדות: "אלה תולדות יצחק, יעקב ועשו האמורים בפרשה").

ב. "נימנו כל משקלי נדבת המשכן" - (א) לכאורה מתאים יותר הלשון "מנין
כל משקלי כו" (שהרי כאן כתוב "פקודי", לא "נפקדו" וכיוצא בזה). (ב) מהו
הדיוק "כל". (ג) לשם מה מוסיף "משקלי". (ד) בתרגום יונתן כאן נאמר "אלין
מנייני מתקליין (משקליהם) וטכומיהון דמשכנא", ואילו רש"י נקט "משקל"
ומשמיט "סכום".

ג. רש"י מקדים כסף לזהב, היפך הסדר בהמשך הפרשה והיפך דרגת
חשיבותם.

ד. מסיום לשון רש"י "ונמנו כל כליו לכל עבודתו" משמע לכאורה שהוא
מפרש ש"פקודי המשכן" כולל שני סוגי מנין (מנין נדבת המשכן ומנין כליו),
וכפי שרש"י מפרש בדיבור המתחיל "עבודת הלויים" - "פקודי המשכן וכליו היא
עבודה המסורה ללויים במדבר לשאת ולהוריד כו' כמו שאמור בפרשת נשא",
היינו המנין השני. וקשה: מה מכריח אותו לפרש כן (שהרי המשך הכתוב
"עבודת הלויים ביד איתמר" יש לפרשו שאיתמר הופקד גם על מנין נדבת
המשכן, ואין שום הכרח לומר שהכוונה בזה למינויו ותפקידו "האמור בפרשת
נשא").

והביאור:

הלשון "אלה" מורה על התחלת ענין חדש, כי "כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים" (רש"י ריש פרשת משפטים). והוקשה לרש"י: הרי מנין נדבת המשכן בא בהמשך לפרשת ויקהל (שם מסופר אודות נדבה זו), ואם כן הי' לו להכתוב לומר "ואלה"?

כדי לתרץ שאלה זו מפרש רש"י ש"פקודי המשכן" מתייחס הן למנין נדבת המשכן והן למנין "כליו לכל עבודתו", שבזה מבואר ש"בפרשה זו" אכן מדובר אודות ענין חדש בשייכות למשכן, כדלהלן.

דהנה, משטחיות לשון רש"י "בפרשה זו נמנו כו'" משמע לכאורה שפירוש מלת "פקודי" הוא מנין וחשבון, ולא - מינוי ותפקיד. אבל לפי האמת מוכרח מדברי רש"י כאן ש"פקודי" הוא מלשון מינוי ותפקיד: רש"י ממשיך ואומר שגם "כל כליו" נמנו, ועל מנין זה אינו מתאים הלשון "פקודי", שהרי "פקודי" - כשהוא משמש בלשון מנין - משמעותו הסך-הכל והסיכום של המנין, ולא פעולת המנין, וכמו שרש"י מפרש מלת "לפקודיהם" בתחלת פרשת כי תשא: "סכום מנינם"; והרי בכלי המשכן אין התורה נוקבת את סכום ומספר הכלים, אלא הכתוב הולך ומונה אותם ("מנין") - התורה מתארת אותם ואת תוכנם. ומכיון שגם מנין זה, שאינו "סכום מנינם", כלול ב"פקודי", מוכח ש"פקודי" כאן אינו מלשון מנין (וסכום) אלא מלשון מינוי ותפקיד.

מובן, אם כן, שגם מנין נדבת המשכן שמשה ערך לא הי' תוכנו הודעת סך-הכל של נדבות אלו, כדי שלא יחשדוהו במעילה וכיוצא בזה, אלא רק מנין "משקלי נדבת המשכן" (על דרך מנין הכלים, כנ"ל, שהכתוב מפרט אותם בלבד). כי מטרתו של מנין זה דומה לזו של מנין הכלים: מנין הכלים קשור במינויו ותפקידו של משה על המשכן, ולכן הביאו בני ישראל את המשכן וכליו אל משה כדי שיבדוק אותם ויאשר שנעשו כהלכתם, כנהוג שעל הממונה לאשר שכל הכלים נעשו בכמות הדרושה ובשלימות - ורק מטעם זה נאמר בכתוב פירוט הכלים; כן גם תוכן הפירוט של "משקלי נדבת המשכן" הוא, שמשה, בתוקף תפקידו כממונה על המשכן, עקב אחרי ה"חשבון" של משקלי נדבת המשכן.

ומטעם זה מדייק רש"י "נמנו כל משקלי נדבת המשכן", כדי להבהיר עוד יותר שאין הכתוב מדבר אודות סך-הכל של הערך והשווי, "סכום מנינם" (שזה שייך במסירת דין וחשבון), אלא אודות "משקלי" הנדבות בלבד, לכסף זהב ונחשת (שזה הי' נוגע כאן למשה בתור ממונה על עשיית הכלים - לידע כמה יש מכל דבר).

ועל פי זה מובן גם מה שרש"י מקדים כסף לזהב, כי בכסף מודגש ענין המשקל לא רק לגבי עשיית הכלים (שכן הוא גם לגבי זהב ונחשת), אלא גם בענין הנדבה

("נדבת המשכן") והנתינה, ככתוב (פסוק כה-כו) "כסף פקודי העדה גו' בקע לגולגולת" (הוא שם משקל של מחצית השקל, רש"י).

(לפי זה מובן גם מדוע נמנו בכתוב רק דברים אלו בלבד (ולא תכלת וארגמן כו'), כי רק זהב וכסף ונחשת נמנים במשקל, מה שאין כן שאר הדברים הדרך למנותם לפי השויות והחשיבות שלהם ולפי התועלת שבהם (וראה בביאור לפסוקים כד-כט). וזהו דיוק לשון רש"י "כל משקלי" - כל הדברים שנמנים במשקל נמנו כאן).

וזהו החידוש "בפרשה זו" לגבי פרשת ויקהל: בפרשת ויקהל מדובר אודות ההכנות לעשיית המשכן וכליו (נדבת המשכן) ואודות העשי' עצמה על ידי בצלאל ואהליאב כו', ואילו בפרשתנו מדובר אודות דבר חדש לגמרי, שאינו שייך ואינו המשך לעשיית המשכן - המנויים והתפקידים של אלו שהיו ממונים על המשכן ("פקודי המשכן"). היכן מצינו בפרשתנו "מינוי" כזה? ממשיך רש"י "בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן כו' ונמנו כל כליו לכל עבודתו", שכל זה הוא מתפקידו של הממונה - לעקוב אחרי החשבון של כל הפרטים.

(לכן לא כתב רש"י "מנין משקלי נדבת המשכן", כי אז הי' משמע שפירוש מלת "פקודי" הוא מלשון "מנין". וכדי לשלול פירוש זה הוא גם כותב כאן (בדרך סיפור) "בפרשה זו נמנו כו' ונמנו כו'").

וכדי להבהיר עוד יותר את החידוש של "פרשה זו" ממשיך הכתוב "עבודת הלויים ביד איתמר", ורש"י מפרש "פקודי המשכן וכליו היא עבודה המסורה ללויים במדבר לשרת כו' כמו שאמור בפרשת נשא": רש"י מפרש בכך את המשך הכתוב, שענין זה של "פקודי המשכן" (המינוי על עניני המשכן), שבעת עשיית המשכן הי' שייך למשה, "פוקד על פי משה", נמסר לאחרי זה (לאחר הקמת המשכן) אל הלויים, וכמסופר בפרשת נשא שהלויים הם הממונים על עניני המשכן.

(לפי זה מתורץ גם המשך הפסוקים הבאים (כב-כג) "ובצלאל גו' ואתו אהליאב גו'", כי סוף סוף נכללים גם הם ב"פקודי המשכן" - שהרי הם היו הממונים על המשכן ועשייתו בעת עשיית המשכן).

וראה בביאור לפסוקים כד-כט.

שם: ונמנו כל כליו לכל עבודתו

היינו ש"פקודי המשכן" כוללים לא רק את חשבון נדבת המשכן, אלא גם את מנין "כל כליו לכל עבודתו". ולפי זה מובן הקשר בין "פקודי המשכן" לבין "עבודת הלויים", שכן מנין הכלים קשור בעבודת הלויים, שהיא "לשאת ולהוריד